Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 21 ЯНВАРЬ, 1988 ШУ. ★ № 8 (7511). ★ Мах 3 коп.

ТАХАН НОМЕРЕ:

2-гIа оагIув

«Партийни штаба денал айде» (М. Зангиев), «Къоалашта никъ бехка» (Л. Русак).

3-гIа оагIув

«Ханаца гIа боахаш» (Хь. Галаев), «ХIана Iехабир дояркаш?» (Хь. Аушева).

4-гIа оагIув

Юртара клуб: вахари проблемаши. «Моттийта...» (Т. Хашагульгова).

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

Дикача хьокхамашца накъаера шийтталагIча пятилетка кхоалагIча шера Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза шурий-товарни ферма коллектив. План тIехкхоачаш а еш, цо паччахьалкхенна дIачуелар 130 тонн совгIа шура.

— Из де тхона новкъостал даьр да фермера хьайбаш леладераш шоай болх дика бовзаш, хьинар долаш, низ ца кхобеш хилар. ДукхагIболчар, план кхоачашъяь ца Iеш, тIехкхоачашду шоай социалистически декхараш а, — аьлар ферма бригадира Абубакаров Iийсас.

Къаьстта хьинаре къахьийгар хьайбаш леладераша Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара юбилей сийна социалистически яхь йоаржаьча хана. ДукхагIбола дояркаш ханал хьалха лоархIабир шоай атта доацача декхарех. ДIадаха шу дIадоладенна хьалхарча деношка денз дикагIчарех цаI йолаш хьаера укхаза къахьегаш йола Биснева Яха. Ший групперча 19 IаттагIара дIадахача шера цо яьккхар 51 эзар килограмм гаргга шура. Из 16 эзар килограмм планал тIех я.

Дукха тIехьабисабац Яхийна цун нешаш, юрта Совета депутат, коммунист Алдамова Алпатун Дибищева Iабадати. Тоъал ха я цар шоай социалистически декхараш тIехкхоачашдаь а, укх шера январь бетта чотагIа къахьега а.

— ДIадахача шера дукха халонаш нийсъелар тха боахаме доакъар Iалашдеча, — яхаш дувц ферма болхлоша. — БIаьсти а аькхи а йокъал латтарах яккха лийрхIа дукха а тоннаш йол, ча, силос ца йоаккхаш йисар. ХIаьта а шура лаьгI ца йолийташ, долаш долча доакъарах ма хулла дикагIа пайда эцаш болх бир оаха. Цудухьа аьттув баьлар хьалхашка латта декхараш кхоачашде а.

Деша дай бац

Республика агропрома доакъошта юкъе къаьстта эсала къахийгар дIадахача шера «Птицепром» треста чуйоагIача коа тIара балхазараш леладеча фабрикай коллективаша. Социалистически декхарех меттел паччахьалкхен планех а гаьнна лоархIаянзар уж. План кхоачашъянзар 72 процент мара.

— Керттерча даькъе тха болх ништта во дIабахара бахьан да «Кавказ», «Северокавказская» яхача шин фабрика коллективаша шоашта хьалхашка латтача декхарех лоархIаеш ца хилар, — аьлар треста керттерча лора М. Салатова. — Iалаьмате ледара я доакъара база, оалхазараш кхабара хьалаш во да, котамийн боабишкийн дозал хила ма деззара ца хиларах, уж гIийла хиларах цахаддаш «тIом» лоаттабе безаш хул мах беча организацешца.

«Кавказ» яхача фабрика болхлоша укх шера паччахьалкхенна дIачуденнадац 7100 эзар фуъ, хIаьта «Северокавказская» яхача фабрика коллективо — 3100 тонн диетически дулх.

Нагахьа санна кхыйолча планаш тIехкхоачашъеча фабрикаша цу шин предприяте деш дола зе лаьгI ца доре, кхы а вогIа хургдар трестера хьал.

Перестройка бIухой хила!

ЛОРАДЕ ПРЕДПРИЯТЕ СИЙ

Массехк шу хьалха республикерча промышленни предприятешта юкъе тIехьаюсаш яр «Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод. КIезига хало озацар цо поставкаш еча вай мехкарча кхыча предприятеша а. Юххера а, этта хьал тоадара оарцагIъяьлар республика партийни, советски, боахама органаш. Организационни дешаш къоастадир. Дукха ца говш завод дикагIйолча предприятей мугIаре дIаэттар.

Ер шу дIадолалуш саго аргдацар «Автоспецоборудование» юхаяргья, аьнна... хIаьта шу чакхдоаллаш тхона хайра заводо низткъа, аврал йолаш мара шера план кхоачаш ца яьлга.

Тахан, вай мехка шерра перестройка хулача хана, мишта нийсденнад цу тайпара хIама? Цу хаттара жоп луш ва завода дикагIвола болхло, Ленински районни Совета депутат, термист Хь.-М. Аушев.

Тха завода гIулакхаш юхадала доладелар 1987 шера мара дац аьнна хетар чIоагIа тIалат ва. Соахка а цул хьалхарча шерашка а завода коммунисташа лергех а бIаргех а даьхадар гайнаганза из хила дезалга. Цу хана кхийла бахьанаш: заводера оборудовани тишъеннай, продукци хьаяра технологи 20—30 шерашка хиннар я, доагIача тайпара яц къахьегама дисциплина, пайда боацаш дукха рузкъа доаду. Юххьанца оаха яхар дIаэца саг хиланзар. Планаш кхоачацъеш хилча, кхы фу де деза, яха нах а корабир. Завода кхоанен уйлаш еш уж боацалга дика гуш дар.

Царех вар тха хинна керттера инженер Г. Немухин а. Коллектив раьза яцар цо ший декхараш талмастта кхоачашдеш хилара. Цкъа мо дукхаза дийцар цох лаьца завода коммунисташа. Юххера а балхара мукъа ца валийтача валанзар из. Коллективо ше херча керда керттера инженер Ю. Рахман инициативни, аьнар аьннача долаш, Iилма-технически прогрессана тIакхувш, говза специалист ва. Цо шин хур дир шортта мухаленагIа Iочутанкхаш латта завод соцае гIерташ. Новкъа дале а, из де вIаштIехьадаланзар. Соахкара хьалхара квартал чакхъяьннача хана денз бокъонца «унахо» а хинна дIаэттар тха предприяти. Деноши, кIираш, бетташ доахар цхьайолча цехаша хьаде хIама доацаш.

ХIана нийсделар из? Керттера бахьан — кхыча городашкара хьаахийта еза комплектующи оатхалаш, эшаш дола металл шийн хана хьа ца ахийтар бахьан долаш. Масала, Чебоксарерча «Электроаппарат» яхача заводера соахка тха адресагIа хьаийта езаш яр РТ-40 яха 3062 оатхал. Хьаенараш 500 мара яц. Нийсса бетта тIехьаьлар Первоуральскера хьаийта еза 80, 100 сантиметр диаметр йола турбаш. Кхы дикагIа хиланзар тхоца Ереванера, Ждановера, Руставера металлургаш а.

Духхьал поставщикий бехк хинна Iац из. Царна нийсса бехне ва завода директора заместитель В. А. Серебряковн цо кулгалду службен. Аз бувцараш тхоай снабженцаш ба. Ховш да, поставкаш яра кхыча предприятешца договораш пхе шера ха а йилле оттаделга. ХIаьта тха снабженцаш йилла ха чакхъяллалца уж кердадаха дезаш хиларах «бицбенна» баьгIаб. ХIаьта тха заводаца гIулакх доагIаш хиннача предприятеша шоашта кхыбола партнераш лехаб.

Укх шера 1-ча январе денз болх бе доладеннад предприятех (объединенех) дола СССР Закон. Ховргда-их дIахо а цу тайпара бицлойя тха заводах фу хул. ХIаьта тхона «дика» гIулакх даь директора заместитель хьалха санна, шек дIа а воацаш, болх беш ва...

Ца дийцача валац со тхоай коллектива болх юхатеттача кхы цхьан бахьанах. Из матерьальни Iалашо хургъя е хургъяц а ца ховш, харцахьа еш йола гланировани я. Завода планово-экономически отдело «къахаташ» кийчду, уж мехка автомобильни промышленноста министерстве дIадохийт, цига царна кулгаш язду. ТIайнца декхараш доккхий, кхаь сменагIа болх бича мара кхоачашдулургдолаш хилац. Цох хьахулар фуд? Кхыча горданкара хьакхухьийта оатхалашн металли кхоачам болаш хилац шин сменагIа а болх бе. ХIаьта тха-м резерве кхоалагIа смена а ма йий.

ХIанзарчоа тха завод шеший финансировани ярген самоокупаемостаген йоалаш яц, укх шера денз оаха юкъейоалаю йизза боахама расчет.

Оаха хьаеш йола гаражни оборудовани, подъемникаш Iалаьмате езаш я мехка халкъа боахаме. Цар аттача боакх транспортникий болх, къоастаду цхьадола социальни дешаш. Цудухьа тахан мело е йиш яц завода коммунисташа, администраце, ерригача коллективо этта хьал тоадара, гучаяханза йола таронаш лахара.

Хь.-М. Аушевца хинна сай къамаьл аз дIадийцача, партнома секретара А. Голованова хьаллаьцар из. Дог лазаш дийцар цо завод боахам лелабара кердача хьалашка яла кийча ца хиларах, шоаш план низткъа мара кхоачаш ца ярах, дIадахача шера тIехкхьарча деношка хинначох.

— ХIанзара дIадехараш дукхха халагIа да хьалха хиннарел, — аьлар А. Голованова. — Республика цхьайолча предприятешка санна, соахка тхо долча паччахьалкхен приемка юкъейоалаяьларе, кхы а къахьегIа хургдар тха гIулакхаш. Продукци ше дика яле а, хьекта басар во хилча, из дIаэца тигац транспортникаша. Сога хьаттача, бакъахьа а тигац.

Къамаьл дац, низкъало ха я «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода коллективана тIакхьачар. ХьагучогIа, халонаш кIезигпургъяц укх шера а. Хьалхарча квартала кхыча городашкара поставкаш яр доагIача тайпара вIаштIехьдаьккхадац. Тахан а тIехь эшаш да 240 тонн металл. ХIаьта а дог ца дуллаш, беррига низ дIабала беза завода къахьегамхоша 1987 шера нийсденнар кхы ца хилийтара, шоай предприяте сий лакха лоаттадара.

М. КАРТОЕВ.

Ленин волча

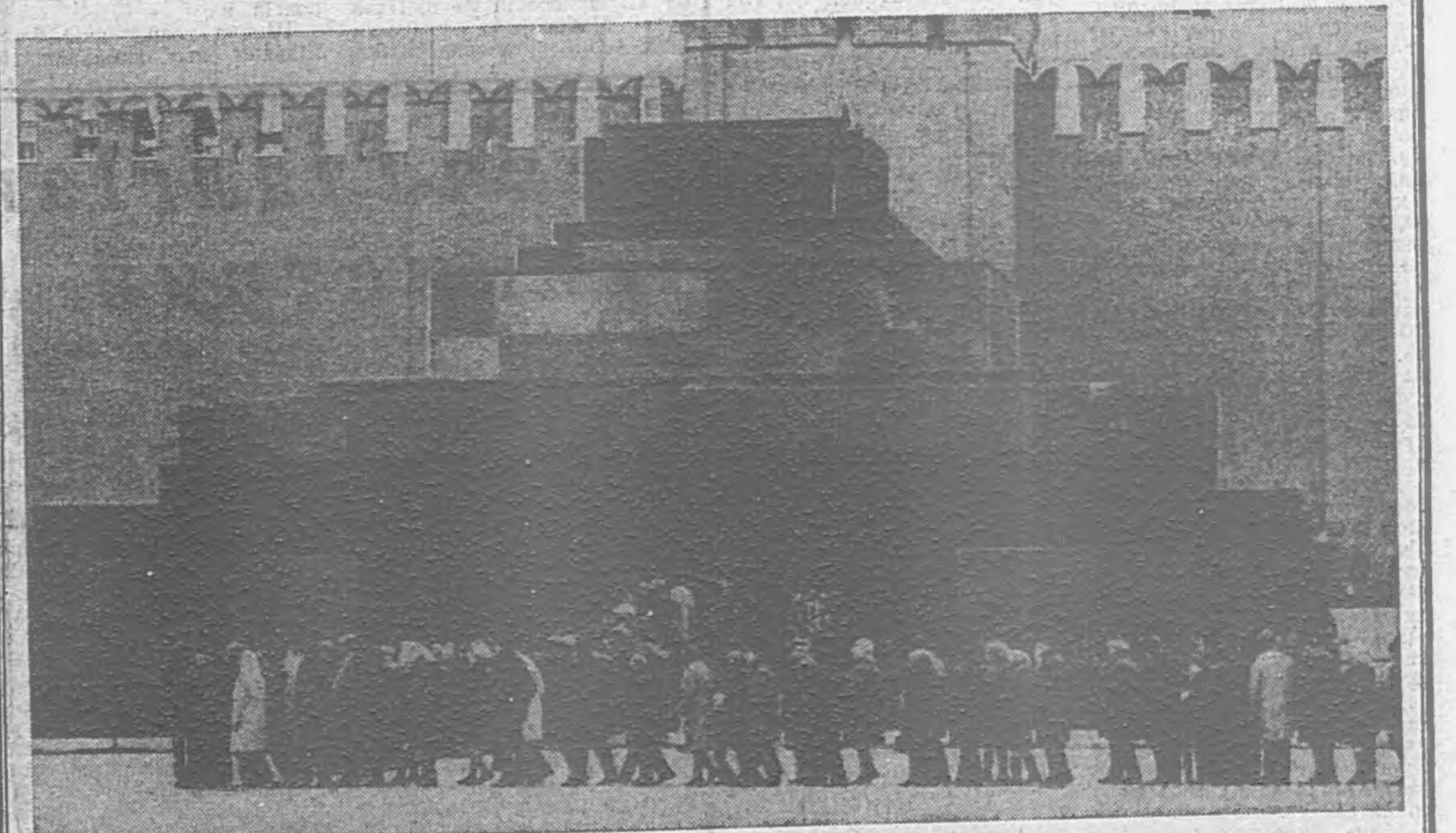

Москва. ЦIе майда.
В. И. Ленина Мавзолейна хьалхашка.

Бригада толамаш

Хадданза шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдеш, хьадер дика деш хиларца белгалйоалаш я Грозненски ремонтно - механически завода цхьоалагIча цеха слесарий бригада. Соахка товарни продукци арахецара план ханал хьалха кхоачашийр цо, хIаьта из бахьан долаш хьаеш йола, мехкдаьтта промыслашта чIоагIа эшаш йола оборудовани йиллача хайна заказчикашка дIакхоачае вIаштIехь а даьлар.

Къахьегаме хьалха латташ хьабоагIа укхаза завода ветеранаш, йоккха опыт йола, говзал дика караерзаь бола слесараш - сборщикаш Коротин Юрий, АндрияновгIар Петри Аннеи. Цар къахьегама толамаш каст-каста белгалдоах коллективе. Царна сийлен грамоташ, кхыдола совгIаташ тел, цар сурташ заводской сийлен Улга тIа хьалдетт.

Кердача шера а хьинар айдаь къахьегаш, шоаш арахеца продукци тIехдика хулийташ болх беш ба бригада беррига членаш. Къаьстта бригаде материалацшта кхомбара.

М. МАХМИЕВ.

Орбита тIара хоамаш

Полет лелаяра центр. 19 январь. (ТАСС). «Мир» яхача орбитальни комплекса тIа космически вахта дIахьош ба Титов Владимира Манаров Мусаи.

Селхан экипажо «Глазар» яхача ультрафиолетови телескопаца кхоачашийр экспериментий аргIанара сери. Из даьд Ломи ЧухьегIаьр яхачен цхьан кхийттача седкъашкарча астрофизически объектай лоаца талгIи йолча сердалах йола даннеш йовзар духьа. «Рентген» яхача обсерваторе телескопаш тIаерзаяь яр Йоккхача Магеллановн Морха тIарча тIехкердача хIамашта.

Геофизически тохкамий программага хьежа Лаьттан тIехен цхьацца йолча моттигий бустамаш даьд. Уж тохкамаш дара декхарех цаI дар Дунен океан мехкдаьтта продукташа мел бIехбаьб ха гIерташ.

Тахан Владимир Титови Муса Манарови керттерча даькъе комплекса тIа регламентно - профилактически балхаш деш кургба — кхоачаенна датчикаш хувца езаш я.

Шанкъе а космонавт могаш - маьрша ва.

Лехкаш йола «Мир» яха комплекс дерттIа лелаш я.

СОВЕТСКИ КОСМОНАВТАШ— МАШАРЕЧА КОСМОСА ТIЕХЬА

Москве хиннача учредительни заседане хьайир космически полетий доакъашхой дунен халкъашта юкъерча ассоциаце Советски комитет (АУКП).

16 мехкара космонавташи астронавташи членаш болча ассоциаце лерхI космически полетий доакъашхой низаш космос духхьал маьршача гIулакхашта, берригача наха долча беркате лаьрхIа тахкараи пайда эцараи вIашагIтоха.

АУКП комитета председателалла хержав СССР летчик - космонавт, Советски Союза шозза Турпал О. Г. Макаров, СССР летчик - космонавт, Советски Союза шозза Турпал А. А. Леонов АУКП исполкома сопредседателалла хьалхе а хержа ва.

(ТАСС).

Нов. Э. Хасанована «Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытови гIулакхаш дара заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика бахача наха бытови гIулакх деча доккхий гIулакхаш карагIдувларах «Нохч-ГIалгIай АССР бахача наха бытови гIулакхаш дара заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла **Хасанова** Эльбикана — Урус-Мартановски райбыткомбината портночоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

гор. Грозный.
1988 шера 19 январе.

Л. А.-В. Турлуевана «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика экономика дегIакхувлача доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни экономист» яха сийлен цIи лойла **Турлуева** Лалла Абдул-Вахидовна — Статистика Нохч-ГIалгIай республикански управлене начальника заместитела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 19 январе.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

БОЛХ ЭРГАБАЬККХАЧА...

ЦхьайтталагIча пятилетка хьалхарча кхаь шера республика гIишлошъераштэ яла езачох 5,7 эзар кубометр аьшкабетонни материалаш дIа ца луш йитар «Нохч-ГIалгIай агропромстрой» объединенена чуйодача Грозненерча аьшкабетонни изделеш еча заводо. Цо план кхоачаш ца яр бахьан долаш цхьайола объекташ йисар шоай ханнахьа хьалъяь ца йоахаш. Из Iеткъар гIишлош еча подразделеней планаца а.

Завода керттерча цехех я аьшкабетонни материалаш арахецар. Болх ма боагIара вIаштIехьбаьккхабацар цига. ГIулакхаш эргадахара деш хIама дацар.

Беррига мохк перестройка новкъа баьннача хьалашка цу заводе ништта ледара болх белга дIахо ла йиш йолаш дацар. Цу предприяте къахьегама коллектив нийсача новкъа йоаккхаргйола кулгалхо эшар... 1983 шера завода кулгалле вера балха опыт йола, Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккха инженер - гIишлонхо Атиев Микаил Исмаилович.

Завода кулгалле Атиев хьожаваьчул тIехьагIа предприятера хьал хувцаделар. БоагI-боагIача болхлой дIаоттабе хайра цуьна. Цар бартагIа цехий начальникаш хьожабир. Къахьегама дисциплина чIоагIъелар. Планаш кхоачашъе баьлар болхлой. ХIара бетта цар эцаш дола алапи 300 сомага дIакхоачаш лакхделар.

Коллектива а цун кулгалхой а къахьегамах хьахиннар дега боккха тоам бар деш да. Шерагара шу массаза доал дукхха а дукхагIа хул заводо арахеца аьшкабетона изделеш. Нагахьа санна 1982 шера 14 эзар кубометр уж арахийцаяле, 1987 шера 25,1 эзар кубометр арахийцар.

МалагIча тароний чотагIа кхоачашъю завода коллективо планаш а тIаийца социалистически декхараш а.

Къаьстта боккха теркам тIабахийтаб йолаш йолча мощносташта реконструкци яра а. Инертни материалаш хьателаш йола галерея хьал а еш, реконструкци яьй бетон кийчъеш йолча узлана. Цо йиш хилийтар кхы тIа дийнахь 150—200 кубометр бетон арахеца. Шера 500—600 эзар сома маьха товарни продукци дукхагаIа арахец хIанз заводо духхьал из мероприяти чакхъяккхарах.

Ши пролет йIаьх а еш, пропарочни кхо камера хьайир. Из бахьан долаш, шера кхы тIа 960 эзар сома маьха продукци, е хIара бетта эзар кубометрага кхоачаш аьшкабетон дукхагIа арахеца таро хилар.

Балха моттигашка дика хьал хилийтара ерригa территоре тIа асфальт биллар. Улгаш кийчдеча метте кхоалле яьй. Опилкаши щолхаши хьалувца установка оттаяьй. Цу гIулакхо 8 болхло мукъаваккхийтар, кхыча моттигашка къахьега йиш хулийташ.

ХIанз ха яьккха яьнна къаьна станокаши кхыйола оборудовании хувц. Иштта, ДОЦ-е хийцай кхо пилорама, рейсмус, кхы тайпа массехк станок, башенни кран.

Ерригача технико тешшаме болх бергболаш дукхха гIулакхаш даьд заводе. Нагахьа санна хьалха башенни кранашта управленерча наха балхаш а деш, объединене УМС-а кара хиннаяле, хIанз уж ерига механизмаш завода балансе я, хIаьта цар тIа балхаш деш бараш завода штатах бола крановщикаш а ба. Уж берригаш завода цехий къахьегама коллективашта юкъе а бахаб, хIаьта къахьегамах юххера хьахинначунга хьежжа алапи а эц. Дика болх беш я завода коа инертни материалаш, бетон кхухьаш йола самосвалаш. Объединене АТК-агара арендах хьайийцай уж заводо. Самосвалаш лехкараш а завода шофераш ба.

Администраце, партийнни профсоюзнии организацеша цIенхаштта теркам тIабахийтаб подразделенешта кулгалдераш дика специалисташ хилийтара. Аьшкабетона цеха начальникалла хьожаваьв КПСС член, Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккха Устарханов Муса Ахмадович. Цо кулгалдеча цехе вIашагIъехкай Чикамазови Нуркаеви керте латташ йола коллективни подрядагIа къахьегаш йола бригадаш. Подрядага яха кийчъеш я Эскаевен Амзаевен бригадаш а.

Дика къахьегаш ба операторш Трушкина, Кузьмичова, Донбаева, формовщикаш Хамидов, Хамхоев, Берсанов, Китаев, крановщикаш Ордова, Махова, йинарий ВахмурадовгIар, шофер Дукаев.

Цхьан хана формовочне цехе шоллагIа разряд э йолаш болх беш хинна Куриниев Хьажмурд хIанз арматурни цеха кулгалдеш ва. Производствана тIера а ца воалаш, Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккхай цо.

— Цеха болх дика вIаштIехьбаьккхаб Куркиева, — яхаш дувц завода директора Атиева. — Бригадни подрядагIа болх беш я цеха ерига коллектив. Арматура кийчъяра план толаме кхоачашъелга закон а хинна дIаэттад цига.

Шоашкара масал хьахбокхаш къахьег бригадира Муслуева, сварщика Щербакова, станокий оператора Теплякова, сварщика Гнездилова, кхыбараша.

Иштта дика толамаш доахаш болх беш ба Грозненски мехкдаьтта институт йистеяьккхача къоначa специалиста Тарамов Хьусена кулгаллеш йолча ремонтно - механически цеха болхлой а.

Завода партбюро секретарь ва Тарамов. Коллектива тIадехка декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъалацара коммунисташ оарцагIбоах цо. ДикагIа бола болхлой хьайибара чотагIа партийни мугIараш дегIакхувл. Дукха ха йоаццаш завода коммунисташа КПСС члена кандидаталла хьайийцар дикагIа йола крановщица Вахмурадова, хьалха латта плотник Сааев.

Завода коллективо доккхал а деш дувц дахчах хIамаш еча цеха болхлоех. Цу коллектива 1978 шера октябрь бетта денз кулгаллеш ва КПСС член Гунеев Хусаин Асеевич. ШийтталагIча пятилетка шин шера план ханал хьалха, 4-ча августе, кхоачашъяьй ДОЦ коллективо.

— ДIадахача шин шера планал совгIа 342 эзар сома продукци арахийдай оаха,— йоах цеха начальника.

Цеха коллективе 52 саг ва. Шоайла яхье яьннай херх хьокхарий, рамаш ерий, плотникий бригадаш. ГIишлошъеча дIаяхьийта кийчъяь херх хьекха ардакхаш, рейкаш, кхыйола хIамаш къаьст-къаьста Iойийхка ухк. Цудухьа мухь тIаботтарга хьежаш нормал совгIа ха яккха езаш хилац транспорт.

Цу цехе цхьа саг вац ший балха норма кхоачаш ца еш. Масала, беркате болх бу бригадира Бабаяна, столяраша Зинченкос, Федоренкос, пилорамщика Мутаева, плотника Сааева, электромонтера Рукавишникова, кхыбараша.

Хьуна отход йоацаш болх бу цеха коллективо. Опилкаш «Птицепрома» треста предприятешка йохк, шолхаши кхыйола отходаши Ермоловски ДОКА-га йохк, хIаьта дахча — шоай болхлошка. Ма дарра аьлча, цхьаккха а хIама йоаяц. Цеха начальник Гунеев ва из дерига гIулакх вIаштIехьдаьккхар.

Нагахьа санна 1981-ча шера цхьан болхлочо 6181 сома продукци арахецаш хиннаяле, 1987 шера 13 эзар сомал совгIа продукци арахийцай, къахьегама овсарле шозза совгIа лакхъенна Iийнаяц.

ХIаьта аьшкабетонна цехе брак йолаш продукци арахецалга дикка лохденнад. Нагахьа санна 1982 шера 123 кубометр аьшкабетона изделеш пайдан йоацаш хиннаяле, 1986 шера 30 кубометр мара хиннаяц. ХIаьта соахка кхы а кIезигагIа я цига нийсъялийта брак.

Сийлахь - йоккхача Октябра 70 шу дизара сийна лелаяьча Ерригсоюзни социалистически яхье доккхий толамаш дахарах КПСС Центральни Комитета, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ Центральни Комитета Сийлен грамота еннай аьшкабетонна изделей Грозненски завода коллектива. ХIаьта иштта КПСС Нохч - ГIалгIай обкома, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома диплом а деннад. Старопромысловски районни Сийлен Улга тIа а яьккхай.

С. АУШЕВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: ПЕРЕСТРОЙКАХ ЙОЛА ОТЧЕТАШ

ПАРТИЙНИ ШТАБА ДЕНАЛ АЙДЕ

КПСС Сунженски райкомз бюрос перестройках яь отчет ювцаш пленум хилар укх деношка. Цул хьалхагIа доклада тезисаш ювцаш партийно-боахама актива собрани а хилар укхаза.

Республика районашта юкъе эггара йоаккхагIчарех я из. 20 совгIа долча къамех бола нах бах укхаза. Беркате да латташ. Цхьа иттех шу хьалха ерригача республике кхедеча баьцадарех ниисса ахаш укхаза кхедора — 36 эзар тонн. Иштта хьалхле лелайора районо пачхаьалкхенна шура, дулх, ялат дIалуш а.

Бакъда, укх тIеххьарча шерашка массайолча познцешта тIехьайнсай район. Пленуме йийцача цифрашка, гIулакхашка лалийгIача хеталора: перестройка бокъонца уйла ещ а хинна йийхьогI района партийни организаци а, цун штаб — бюро а?

Ахархой, хьайбаш леладерий, промышленносте (юкъ-юкъера коллективаш цз лаьрхIача) безаме дац района экономически а социально-бытовой а вахара сурт.

Ялат. Республике юкъера лаьрхIача хIара гектара тIа 20 центнер йолаш кхедаьд из. Укхаза 16 центнер мара хиннадац. Генараш дикл хулаш моттиг я Сунжа. ХIаьта а планах доагIачарел 38 процент мара кхедаьдац уж а.

Хьаэцаргья вай хьайбаш боахаме эггара доархIамегIа йола отрасль — доакъар. Укх Iай ах-меца дисад района доахан, хIана аьлча, планагIа доагIачул ах мара Iалашдаьдац из, вешта аьлча хIара хьайбана — 12 центнер доакъара единица (республике 20 совгIа я уж).

Доакъар Iалашде шортта таронаш я. Республике цхьа район яц цу хьаькъехьа Сунжапа нийсъяла йиш йолаш. Миллионаш сомаш дIа а дохийташ, укхаза хьаьча хий дехнача гIирсашка хьежача а ховргда из-м. ХIаьта чуэца хьувкъам вIалла хий доацача гIомарий лаьтташ тIара мо мара хилац. Силоса кхеюхьаккIаш 100 центнер чуэц цу лаьтташкара, дIаюв баьцаш — 30 центнер (планах йоагIар 150—180 центнер).

Цу деррига вай дийцачун итог укх тайпара я. 8-ча пятилетке ерригача района колхозаша а совхозаша а беш хинна цIена пайда 5 млн. сом дар. ХIанз еггара хьежача 300 эзар сомал совгIа дац боахамий кассашка.

ДIахо, цу вай юкъера VIII пятилетке 59,5 млн. сом валовой пайда бора районо. 1986 шера баьчох 50 млн. мара хиланзар. ХIаьта продукцега дIабода мах (юртбоахама продукцех) 23-за лакхбеннаб.

Иштта да таханара сурт.

ЧIоагIа дика хетар бюро цIерах отчетни доклад льча райкома хьалхарча секретара В. В. Поповас долчча тайпара из хьахьекха даларе. Хьонханзар. доклад цифрех хьалйиза хиннаяле а. Къаьнача IаьдалагIа отталяр из: «ераш — дика, уж — во» яхача методагIа. КIоаргагIа хила езар районерча гIулакхех йола анализ, кIомагIа хила езар доклад.

Вешта, пленум ше а яцар хьалха хинначарел эргадьнна хIама долаш. Президиуме — хьалха хиннараш, къамаьл дераш — «штатнинаш», президиумера уха кожанла а цаI — «хьаьнехк — трибуна тIа вала. манехк — кийчле». Юххера а: «Новкъостий, къамаьл да аьнна дIаязваьраш — 15 саг ва. 11-не къамаьл даьл Тоъаргдий? ТоъаргдаI» Залера хозар из цIогIа.

Бюро членаша: шоллагIча секретара В. П. Кардаильске, хьалкъа тIахьожама районни комитета председатела Н. Цибулина, комсомола райкома хьалхарча секретара Н. Бутенкос, партийни штаба кхыча членаша даь къамаьл кIоаргга анализ йоацаш дар. ХьадаьчахIаман констатаци а йия, перестройка юкъе хьинаре дакъа лаьцадац оаха, аьле, хоададора. Кхета-м мегаргва царех: сел тIехьайисача района гIулакхех фу арга, фу дувцаргда, оаха аьнна хеташ даь хургдар цар из. ТIаккха гIулакх тоалургдола предложенеш? Царех дувца дезар. Цу дешашта хетаяь ма ярий из пленум а.

Шоай районера боккха пайда баргбола опыт йицлу райкома а цун бюрона а. Масала, хьаэцаргIя вай «Красная Армия» яха колхоз, 22 шу да из колхоз хозрасчетах, самофинансированех, самоокупаемостах болх беш хьайоагIа. БIарчча колхоз — коллективни подряде. Диззача 22 шераI ХIана хьежаяц бюро цун опыт кхыча колхозашта юкъе дIахьа йоаржае, цох пайда эца, кхыдола боахамаш цу наькъ тIа даха?

Тоам хетанзар цу колхоза председатела Л. П. Ясинецкаяйна шоай опыт ювца. ХIаьта а цу чу мел ваьгIар дIаккеттал дар цо аьнар:

— ХIара шера делегацеш ухийт вай кхычахьа опыт Iомае. Бакъда, цхьаь цхьаннахьа вайица из юкъе лькка а е яккха гIорташ а моттиг нийслац.

— Малав из дика опыт дIа-хьа йоаржаяра эггара хьалха оарцагIвала везар?, — аьлар Кирова цIерагIча колхоза доярка З. З. Газдиевас. — РАПО специалисташ ба. Бакъда, царгара доагIар хьадехац райкома бюрос, райкома юртбоахама отдело. Тхона эшац оаха даьр дIаязде уха специалисташ-фиксатораш. Тхона эш Iилман дош ала, тха балха юкъе керда хIама дахьаш боагIа специалисташ.

Бакълувра Зейнап. Дукха да РАПО кулгалхоша, специалисташа ца деш дуташ. Масала, чIоагIа пайдане гIулакх дIадоладаьд района хьайбай боахаме: дикача фух долча доаханца Iул тоадар. ХIаьта а РАПО-с а райкома бюрос а тесса дитад из гIулакх. Тайп-тайпарча хьайбашта скрещивани а еш, лакха продуктивность йола доахан кхеде, аьнна дIайолаяь метод йицъеннай районе. Цу методагIа кхедаь Iаьсий хьакъоа с т а д а ц къаьст-къаьста группаш а еш, кхыча Iулашца дIаэду, цхьаккха учет лелайиц. Цудухьа хIара шера кIезиглуш доагIа Iаьсий Iулаш. 1986 шера хинначарел 188 Iасилг кIезигагIа хиннад районе соахн. Царех — 114 XIX партсъезда цIерагIча колхозе, 48 — «Путь к коммунизму» яхача колхозе.

Дукха кхочамбоацараш нийслу кулгалду кадраш хьахоржача, царна кхетам луча, дIа-хьа нийсъеча. Докладчика ше а теркам тIабахийтар цу деша. ВIарча бетташ дIаух, йоахар цо, бехктокхаме а сагота кулгалхой специалисташ эшаш йолча моттигашка балха оттаве тхона саг ца коравоагIаш, вешта аьлча, оаха ца лохаш. Кхыметтел райкома промышленни отделе а инструктораш боаца тоъал ха я.

— Цул совгIа, кадрови политика юкъе а нийслу кхета хала дола гIалаташ, — аьлар Серноводски техникумерча преподавателa Т. К. Тхостова. — Райкомо хьа а хьожаваь парткома секретарь байтавар тхона. Болх бе ховш а дика организатор а ше волга хьахайтар С. Х. Умаева. Бакъда, тха директора везаваланзар из. Шин кабинета духхьала яьлла цун кабинета ниI кхычахьа гIолла яьккхийтар цо, къувса волавелар. Декхарийла яр райком а цун бюро а цу кулгалхочоа партийни вожакан юкъе эттар фу эгIазал я хьажа, нерла секретарь хьаллаца. Бакъда, цо из динзар. АттагIа дар дир — Умаев райкома инструктералла дIавигар. Лакхача гIандаш тIа баглача хьакимашца а кIезига шиш делабу бюрос, йоахар дIахо коммуниста Тхостова. Прокурор ира бIарг болаш, закон телхадеча метте сиха оарцагIвоалаш, чIоагIа фийла саг хила везалга массанена ховш да. Бакъда, вай района прокурор Ю. Н. Турыгин иштта хилара дукха тIера вац. Дукха каьхаташ ахийтад оаха прокуратуре: 10 шу хьалха яь тха общежите харцаш йоагIа, бехкевар лаха, яхаш. ХIама хулаш дац. ДIахо, 5 эзар сома маьха хIамаш лоч-къаьйй тха техникумера (чоалхане электронни аппараташ, магнитофонаш). Тха низаца корабоагIаш бац къуй, хьажа цу гIулакхага, яхаш дехар а даьд, каьхаташ а ахийтад прокуратурага. Райкоме а дийцад оаха из дош. Эргадоалаш хIама дац.

Дукха кхочамбоацараш нийслу районе социальни сфере, культуре, просвещене. Беразта бIайха кхача боацаш дукха школаш я районе 6 шу даьнна бераш чуэца моттиг яц. ХIаьта а къамаьл даьча райОНО заведующе Л. Н. Тимофеевас саг бехкевинзар цу деша.

Перестройка йолаелча денз эргадаьнна хIама дац районе гойтара агитаци эргайоаккхача, идеологически болх вахаро дIабеххача тайпара вIаштIехьбоаккхача. Дукха формализм я цу даькъе. ВIалла хьоабеш бац агитаторийи политинформаторийи болх. Каьхата тIа дIаязбарал совгIа хьадещ хIама дац 200 агитаторо а уж миссел хIана бац аьнна болча политинформатораша а. Цифраш цецваллал яле а, хьадеш хайра хIама дац политпросвещене. Райкома секретара И. А. Албаковайна, хIаьта райкома пропагандаи агитацеи отдела шортта бе болх ба цу хьаькъехьа.

Низ болаш а йоккха а я Сунженски района партийни организаци — 2000 коммунист. Пленумо баь соцам райкома хIара секретара, хIара бюро члена хьалхашка декхар оттадеш а хоадам боллаш а бар. Цу тIара дIайолае еза-кх перестройка. ДIахо ювлийта йиш йолаш яц хIанзалца хинна мелал. Тоаде деза района массайолча сферера гIулакхаш.

Пленуме дакъа лаьцар КПСС обкома бюро члена, республика Госагропрома председатела А. И. Воронкина.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» яхача Назрановски завода механически цехе автоматчика Калоев Iаддал-ВохIапа болх бу 12 шу совгIа ха я. Цхьа бутт дIабахийтац планаши ший социалистически декхараши тIехкхоачаш ца деш. Цунна еннай коммунистически къахьегама ударника еза цIи, даим а хьалха латтарий мугIарашка волаш хьавоагIа из.

Шийна ховр, ший балха йIаьхий опыт, камаьрша дIайовзийт цо заводе болх бе баьхкача кагирхошта, цудухьа коллективе лоархIаш саг ва Iаддал-ВохIап.

СУРТА ТIА: I.-В. Калоев ший станокага хьожаш воалл.

Р. АУШЕВА сурт.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета президиума аргIанара заседани хилар. Цига дийцар Нохч-ГIалгIай АССР-е 1986—1990 шерашка Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладара а цигара доаха чкъаьрий дукхагIа хилийтара а, де дезарех, хIаьта 1986—1990 шерашка республике Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладара а кхы тIа де дезарий хьакъехьа а 1986 шера 12 августе НГIАССР Министрий Совето баь соцам кхоачашбара леламах дола дош.

Из дош дувцаш белгалдаьккхар, колхозаша а совхозаша а, НГIАССР Госагропрома кхыча юртабоахама предприятеша а, республика промышленни предприятейи организацейи гIонна долча боахамаша а из соцам лерттIа кхоачашбеш ца хилар. 1986—1987 шерашка оттаяь хинна товарни чкъаьрий, хIаьта иштта чкъаьрий дебадара материал хьалкхеяра а хьаэцара а план кхоачаш ца еш йиса хилар. Боахамаша 1986—1987 шерий товарни чкъаьрий лахара план 51 процент мара кхоачашъяьяц. 1986—1987 шерашка планагIа 220 тонн чкъаьрий даха дезаш хиннача промышленни предприятейи организацейи гIонна долча боахамаша бокъонца даьха чкъаьрий 130 тонн мара дац.

Республике лохача боараме леладу ший чкъаьрий дебадара материал хьалкхееллга. Чкъаьрий леладеча боахамашка хьалха а санна йоккхий я докъара а материальни ресурсий а затраташ. Централизованни хьисапе Iамашкара чкъаьрий кхабара хьахьекаду доакъар кхыча гIулакхашка дIаухийт.

Министрий Совета президиумо Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладелга а республике баха нах кердача чкъаьрашца Iалашбелга а дIахо тоалара де дезараш белгалдаьхар. НГIАССР Госагропром, министерстваш, ведомстваш, горисполкомаш, райисполкомаш, Iамашка чкъаьрий леладеш йола предприятеши организацеши декхарийла я Iамашка чкъаьрий леладелга дегIадоаладечара кхоачамбоацараш дIадаха, долаш долча Iамех дикагIа пайда эцара а кердадараш хьадара а чотагIа чкъаьрий леладелга хьадда дегIадоаладе, комплексни лоархIам болча Iамашкарча чкъаьрий продуктивность айе.

Гражданий шоай доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх делга а царна ремонт елга дIахо тоале дезаш хиларах долча дешага а хьежар.

Гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх дара а ремонт яра а боарам республике бахача наьха дегIадаьхнача хьашташа ма яххара бац. Автосервиса предприяте ший балха дикал тоаяра а автомобилашта технически гIулакх делга оперативно хилара а лостамагIа эргабаьккхабац. Гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх деча а ремонт еча а мастерскешеи станцешкеи озабезамаш делгеи къоалаши дIаIаьхалац. Хьадер дика ца деш, баьча балхех совделенна мах боахаш, заказаш ханнахьа кхоачаш ца деш, запасни оатхалалаши деталеши ца тоъалга цигарча болхлоша шоаш искусственно хьалеш, гIулакх дара культура а къахьегама оьсарле а лоха йолаш моттигаш я цига.

Автосервиса предприяте бизза пайда эцац технически гIулакх дара станцей инзех. Массанахьа а шин сменагIа болх биц, цо бахача наха деш дола гIулакх кIезига а ду, кхы тIа новкъарленаш а ю.

Наха геттара а бIагалъьнна я технически гIулакх дара болх геттара а эсала лелабу «ВАЗ» яха спецавтоцентр. Укхаза ремонт яра оттаяь ханаш телхаю, тайп-тайпарча баьханех автомобила деталеши агрегаташи хувца тигац, деш долча гIулакха боарам геттара а эсала ба.

Халкъа депутатий районни а городской а Советашта, РСФСР Госномнефтепродуктай Грозненски управленена, автолюбителий ший лоIамерча общественна, «Чечингавтотранс» объединена, бытовой гIулакхаш лара министерствана, «ВАЗ» яхача спецавтоцентра тIадиллад гражданий доалахьарча легковой автомобилашта технически гIулакх делга а ремонт елга а дIахо тоадара, цу автомобилашта аша запасной оатхалаш хьаелга дегIадоаладара де дезарий хьакъехьара КПСС ЦК-а СССР Министрий Совета указанеш кхоачашъелга Iалашдеча шоаш дечун критически анализ елга, долаш дола кхоачамбоацараш дIаладара де мел дезар делга. Наьха доалахьа йолча автомашинашта технически гIулакх дара дош, гражданаша индивидуальни къахьегама хьисапе вIашагIъехка кооперативаш шерра юкъе а озаш, къоастаде деза. Биззача боараме кхоачашъе еза автомойкаши технически гIулакх дара станцеши хьалъяра заданеш.

Советски Эскара 70 шу дизара накъадолхаш

ІОАЖАЛАХ ЦА КХЕРАШ

Советски Эскаре гIулакх де а вахалехьа ший деналца, низ болаш хиларца белгалвоалаш вар Гадиев Хаматхан. Школе деша вагIача хана денз езаеннаяр цунна физкультурен спорти. Нийсархой хьогаш бар цун низах, кадай хиларах. Цу хана Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозе плотникалла а каменщикалла а болх беш вар Хаматхан.

Iалаьмате дог гIоздаьлар Хаматхана ше гIулакх деш хинна подразделени ший интернациональни декхар кхоачашдара Афганистане дIаяхийта кийчъеш я, аьнна, хоам бича.

Американски империализмо ший киловзалий объект яьча, дукха халонаш лайнача цу мехка кхача чIоагIа ловш вар из. Цох дагавувлаш дувцар цо ший цIагIарчарга ахийтача письмош тIа.

Хьаьрбаьннача революце моастагIашта — душманашта духьаларча тIем тIа юкъе ше дакъа лаца дезаргдолга а ховш, тIагIертта караерзайора Х. Гадиева тIема техника, тактически занятешка, топаш кхувсача. Цудухьа хила а воагIаш хилар цох бронетранспортера тIехдика оператор - наводчик.

Сиха чакхъялар Iомавалара ха. Афганистане дIакхоач Хаматхан. Нохч-ГIалгIайчен бочагIа йолча моттигаштен лоамаштен тара лесташ бар из мохк, бакъда, укхазара лоамаш лохагIа дар, гувнашта тара а долаш. Шоай къелга диллача цаI шоллагIчоа тара лесташ яр лоабатах детта эIамига цIенолгаш дола кишлакаш.

Гадиев Хаматхана гIулакх деш хинна къаьстта йола мотострелкови батальон Пакистанацарча доазон йистте латтар. Сержанта Х. Гадиева кулгалдеш хиннача взвода лични состав интернациональни яр, хIара советски бIухочо дика кхетабора афгански халкъа хьалхашкара ший бехктокхам. Из къаьгга хьахьекхар цар душманашца кастта дIадоладаьча тIемашка. Укхазара, Пакистанера, лоамашка гIолла а вертолеташца а хьаухар герзаца кийчбенна душманаш. Машаре къахьегаш боахкача афганцашта духьала диверсеш яра уж Iалашбаьбар гранатометашца, йоккхийча топашца, ракетни установкашца. ЦIаьхха, тийшача балхах чухьелхар уж кишлакашка, уж йоагайора, йохайора школаш, берий бешамаш.

Цхьан юкъа къаьстта михьарбаьнна хьайзар душманаш. Вертолеташца хьа а баьхка, 1982 шера аьхки душманий йоккхийча группаша дIалаьцар гонахьа уллача моттигашта доалдеш дола «алмазни» лоамаш. Цу позиеш тIара топаш етта болабелар уж транспортни коммуникацешта, мовхьаш дIа-юха ца кхухьийташ, афгански советски бIухой маневренность ехкаш. Наггахьа ли дIадодацар укхаза нрбенна тIом ца латташ. Иштта цхьа ха яьлча амар кхаьчар «алмазни» лоамаш душманех Iоценде, аьнна. Артиллерийско - минометни кийчо а еш, лакхаленна бомбаш чуйийттачул тIехьагIа атаке яхар вай подразделенеш. Цу тIемашка къаьстта белгалъяьлар Гадиев Товсолта Хаматхан керте лаьтта взвод.

Дуккхача душманашта укхаза корайир шоай Iоажал, цхьабараш есаралла баьхкар, хIаьта цхьаццабарий мара аьттув балаизар цигара кIалхарбовла.

Бутт совгIа цул тIехьагIа ха яьлча кхыча цхьан йоккхача бандаца тIом хилар Логман яхача провинце. Укхаза юха а белгалъяьлар Х. Гадиева взвод.

— Тхона юкъера новкъостий дIабувлаш моттигаш а нийсъеннай, хIана аьлча тIем тIа кхыча тайпара хила йиш яц, бакъда, царех хIаранех сих бандиташта бекхам-м хиннаб,—яхаш дувц Гадиев Хаматхана. — Афгански халкъа моастагIий хIалакбеча хапа каст-каста каракхувлар оаха дукха бандиташ. Цар мукIарал дора кхыча мехкашкарча капитала шортта ахча телаш хиннaлга.

Итт дийнахьи-буси душманий группашта тIехьабаьнна лийлар советски бIухой. бронетранспортерашца. Йохайора тIа-тIа керда хьаухийташ йола бандаш, гонахьара территори душманех IоцIенлуш йоагIар. Цхьан дийнахьа лоаман чIоже кIийле а яь, минометаши автоматаши етта йолайир душманаша Хаматхана кулгалдеча взвода. Йоккха юкъ а яцар царна юкъе — 150—200 метр. Шоай маневр къайлайоаккхаш минометаши пулеметаши а етташ довна юкъера ший бIухой арабаьхар взвода командира, цхьаь цхьа доарахо кIал а ца вуташ, хIаьта кIеззига ха яьнначул тIехьагIа хьатIакхаьчача кхыча подразделеней бIухошца цхьана флангови го а баь моастагIчоа чухьийлхар уж. Боабаьраш а шоай доарахой а буташ пакистански лаьтта тIехьашкахьа баьлар бандиташ.

Турпала гIулакхаш карагIдувлийтар, денал а къонахчал а гойтар бахьан долаш дуккхача советски бIухошта делар пачхаьалкхен деза совгIаташ. Хаматхана елар «За отвагу» яха медали ВЛКСМ ЦК Сийлен грамотек.

Эскаре гIулакх даь а ваьнна Хаматхан цIавена массехк шу даьннад.

— Iалаьмате хоза хийтар сона керда вIашагIъеллача афгански халкъан правительствос тIом сацийтар духьа мехка къаман барт белга кхайкадар, — яхаш дувц Хаматхана. — ТIом соцабара тIехьа цига дIадоладаь из лоархIаме гIулакх.

Аьттув боалаш чакхваьннав Хаматхан Афганистане волаш. Цхьаь цаI чов яьяц цунна, бакъда, цIавена дукха ха ялалехьа-м хатар хилар — автомобила тIаккхитар из тIаваьгIа мотоцикл. Из авари нийсьялар бахьан долаш шу даьнначул тIехьагIа дарба дайтара Сийлахьбоккхача Даймехка тIема инвалидий госпитале Iовиллар из. Укхаза чIоаггIа йоакхо йир эIамигача сага. ХIанз могаш - маьрша ва денал дола бIухо - интернационалист. Цунгара масал эц из вовзаш мел болча кагийча наха — кхоана советски эскаре гIулакх де болхараша.

Н. ОЛИМПИЕВ,
журналист, пенсионер.

Вурийтта шу да Алхазуров ИбраьхIам «Курчалойский» совхозе механизатор вола. Визза специалист хиннав цох, цунна йовз юртбоахама техника. Даим а хьалха латтарий мугIарашка хила аьттув боал цун. Иштта хьалхаваьннав из техника сихагIа кийчон мугIаре дIаоттаяра боахама механизаторашта юкъе шерра яьржача социалистически яхье а.

Къахьегаме цо даьхача толамий беза мах беш ИбраьхIама еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота, хIаьта уих гурахьа хьувкъам чуэцча лакха хьокхамаш гойтарах цунна 300 сом преми а еннай.

СУРТА ТIА: И. Алхазуров.

А. АУШЕВА сурт.

Къоалашта никъ бехха

Нохч - ГIалгIай АССР прокуратурас техкача гучадаьннад республика хьун боахама министерства подразделенешка цIенхаштта кхоачамбоацараш долга: къоалаш ду, приписканш ю, дика йоаца продукци арахец, къа ца хьегаш пайда беш моттигаш я. Мехлесхозашка во лелаю бухгалтерски учет, шераш доах потребителашка дIаяхийта продукци дIакхаьчайий ца хьожаш, из бахьан долаш дебиторски а кредиторски а декхараш шер-шера кIезиг а ца луш, тIа-тIа дукхагIа хул. Масала, 1987 шу дIадолалуш 363 эзар сом совгIа хинна дале, цул тIехьагIа 10 бутт баьлча 448 эзар сомага кхоачаш лакхделар дебиторски декхар, иштта лакхделар кредиторски декхар а. Цхьабакъда, иштта из хиларах бехктокхаме эза саг вац.

Министерстве дукхача предприятешка шераш доах товарно - материальни маьхаленашта инвентаризаци ца еш. Кхо шу совгIа ха я Ножай - Юртовски мехлесхозе инвентаризаци ца ю. Теша хала долаш я цхьайола ревизей акташ. Масала, Ермоловски бухгалтере акташ увттаьй цхьан дийнахьа 1986 шера цхьоалагIча октябре Рошни-Чунски, Урус-Мартановски, Шалажински мехлесхозашкен обработка еча шин цехен инвентаризацеш яьй, аьнна. Нийсса цхьа шу даьлча юха цкъазза а оттаду цу тайпара документаш.

Цхьайолча моттигашка хIара шера еча ревизеша а кхы дукхагIа пайда лац, хьагучаяхац финансови нарушенеш, тоаяц бухгалтерски учет. Ревизеш тIагIолла ю, лоадам боацар мара акташ тIа хьахьокхац. 1987 шера сентябрь бетта Шелковский хьун мелиоративни станце болх техкача гучадалар материально - бехктокхаме болча Ш. Алдамовга, З. Арсановга 40 тонн йол эшалга, лимит а йоацаш автомашинаш лелаяьлга, бокъо йоацаш водитела ахча тийналга. Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш гучадаьхадац е бухгалтере болхлоша а е министерства ревизораша а. Къоалаш дарах йола материалаш следственни органашка дIачутийнцаяц, даь зе юхаметтаоттадаьдац.

ДIадаха шу долалуш материалаш толхаяь, къоалаш даь хьун боахама министерстве гIолла даь зе 36 эзар сом дар, цул тIехьагIа чакхбаьннача 9 бетта хьатекхар 3 эзар сом мара дац. ДIахо йодача хана паччахьалкхен даь зе кхы а дукхагIа хилар — октябрь бетта из дIанхаьчар 43 эзар сомага. 1981 шера денз Аргунски лесничества мастерга Х. Магомадовга доал 6175 сом. Дукхха а эзар сома декхараш доахк Ермоловски мехлесхоза болхлошка М. Ахмадовга, Л. Машевга, Советски мехлесхоза болхлочунга А. Азиевга, кхычарга.

Министерства предприятешка эшаш йола 22732 сома маьха материальни маьхаленаш бухгалтерски документашта юкъеяхийтаяц. Доал ца дарах уж толхаьй, аьнна, хьахьокхац. Бехке болчаргара даь зе юхаметтаоттаделга хьа ца а дехаш, боахамо даьча зенна юкъе а яхийте, тIера дIайоах йоаль материалаш. Масала, Наурски мехлесхоза керттерча бухгалтера Л. Куца лесниче Н. Цундаева доал ца дарах толхабаь боабаьча эзар гаргарча новрах доагIар боахамо даьча зенна юкъедахийта тIера дIадаьккхад.

Иззамо хIама да Ножай-Юртовски мехлесхоза Симсирси ху кийчъеча участке даьр а. Дукхха къа а хьийга хьаяь кога гIирс бу кепаш (колодкаш) чулоаттаю сектораш маьлха а доагIа а кIал лоаттаяь толхаьй, боахама 20 эзар сом зе а деш, Продукци йоаярах цхьаккха а саг бехктокхаме эзавац, е из йоаяьй, аьнна, отчета юкъе а яхийтаяц. Бухгалтерски учет гIожа телхаеш хиларо къоалаш де, къа ца хьегаш пайда бе моттигаш хьаелл. Грозненски мехлесхоза бухгалтераш хиннача Г. Мякотинас, Э. Горбуновас тохка а ца тохкаш, материально-бехктокхаме болча наха тIера дIайоахаш хиннай дукха бийдал, материалаш. Цхьайолча хана тIера дIайоахараш дукхагIа хиннай складе хьачуенначул. Укхаза хьожаш хиннабац совгIа яраш мичара ух. Иштта материально-бехктокхаме волча А. Лулаевна, Х. Наибовна, Т. Хусаиновайна, Г. Магомадовайна бокъо йоацаш тIера дIаякхай 7199 сома маьха тарни ардакхилгаш, 14946 сома маьха дахча. Уж нарушенеш гучаяьхай следственни органаша. ХIаьта укхаза хьалха из дош тохкаш хиннача ведомственни ревизорашта «бIарга ца гуш» дисад из хIама.

Министерства предприятешка ахчан средстваш йоагIача а ца йоагIача а дIаухийташ йоаеш моттигаш нийслу. Масала, Самашкински лесничестве ахча а телаш, шн саг делаваьв чкъаьрий чудола Iам лорабу, яхаш. Цхьабакъда, хи чу чкъаьрий а хиннадац е боахама гIулакха из Iам эшаш а хиннабац, хIаьта а укхаза доадаьр 2481 сом да.

Ахча зехьа доадара кхы а тIех яьннай Ачхой-Мартановски мехлесхоза бухгалтерн. Укхаза дефектни ведомосташ а ца увттадеш, бе безача балха боарам а ца къоастабеш 5 станока ремонт яьй аьнна 1986 шера декабрь бетта 2 эзар сом деннад. Техкача гучадоалар кхыдар да. Ювцача хана цу станокаша арахийцай 80 эзар издели, штатни болча болхлошта 1040 сом а луш. ТIаккха дIахо дувца дезий из?

Цхьаьнха масал доаладергда вай цу мехлесхозера. Учетага хьежача 1987 шера октябрь бетта укхаза баковнашта лаьрхIа 1986 шера декабрь бетта хьадаь 91550 мукъ. Бухгалтерски документаш тIа из кийча продукци я, аьнна, хьахьекхай. Из кийча продукци яц, брак а яь, дIа ца эпаш йиса продукци я. ХIаьта а цхьаккха а саг бехктокхаме ца озаш, къайладихьа хиннад из хIама.

Иштта, брак яь продукци къайлаяхьа гIерташ моттигаш хиннай Ножай-Юртовски, Советски мехлесхозашка. Масала, Ножай-Юртовски мехлесхозе во я аьнна юхаяйтай 20 эзар сома маьха продукци. Из бухгалтерски документаш тIа хьа ца хьокхаш къайладахьа безам болаш хиннаб района прокуратура оарцагIяьнна мара. ХIанз следственни органашка дIачуденнад из дош. Советски района прокуратура тохкаш да моттигерча мехлесхоза брак йола продукци арахецарах даь зе.

Министерствана чудоагIача боахамашка чIоагIа даьржад приписканш елга, харцахьа отчеташ увттаелга. 1986 шера ше отчет луш Джалкински лесничествана кулгалдеш волча А. Лулуева хьун оасашта хьу дIаювш IотIатехад 13,76 гектара тIа йоаш даьдоаца балхаш, дIадахача шера а Iевеннавац из, приписканш ца еш, баьцаш дIаювш 7,7 гектар IотIатехай, ца доагIаш 1244 сом болхлошта а луш.

Цу тайпара дола хIамаш хиннад Горагорски лесхозе, Шелковской хьун мелиоративни станце, Наурски, Советски мехлесхозашка, кхычахьа.

Мехлесхозашка доагIача бесса вIаштIехьдаьккхадац хьу лораелга, цхьайолча хана администрацена хац шоай хьунаш тед е тедац, хьунна зенаш дераш гучабахац. Хьунаш тийда, дукха зенаш даь моттигаш я Советски, Урус- Мартановски, Шалински мехлесхозашка. Моттигаш я хьунаш лорае оттабаьча лесникаша шоаш а зенаш дещ. Масала, тIахьожам а боацаш витача Шалински мехлесхоза лесниче Эльсанукаева 184 куб. метр хьу тийдай, цу тайпара моттигаш я кхыча лесхозашка а.

Мехлесхозашка учет а порядок а йолаш лелаяц транспорт, тракторaш. ЙоагIача бесса хьаязъяц путевой листаш, хьахьокхац баь никъ, хьанйца а доадаь а доагор. Доагора-смазочни материалаш боарамал тIех йоаю нах бехктокхаме озац, даь зе юхаметтаоттадац. Министерство еча статистически учета тIа хьахьокхац шоай предприятешка боарамал тIех дIаухийта доагор. Алхха Советски мехлесхозе 10 саго 1244 литр бензин доагIачул дукхагIа доагадаьд. Цхьабакъда, даь зе-м юхаметтаоттадаьдац.

Моттигаш я автомашинаш гаражашка чу ца ухаш, шоашта хIама яккха араяьнна лелаш. Цу тайпара факташ гучаьннай Советски, Урус-Мартановски, кхыча районашка.

ШакIа санна цIена хила беза материально - бехктокхамеча гIулакхашта хьанйбеш бола нах. Из принцип массанахьа лораеш яц министерства предприятешка. Моттигаш я хьалха суд яь хинна нах материально - бехктокхамеча гIулакхашта хьанйбаь. Масала, Дуба-Юртовски керамически фабрика директор А. Байраков къоал дарах Шалински халкъа судо кхо шу ха теха вар, цул тIехьагIа а 3 шу даьлча мара материальни - бехктокхамеча гIулакхашта болх бе йиш йоацаш. ХIаьта а судо йилла ха чакхъяьлалехьа из дIаэц дахчах хIамаш еча Предгорненски цеха мастералла. Иштта судо теха ха чакхъяьллалехьа материально - бехктокхамеча балха дIаэц базар ярах лаьца хина Х. Магомадова. Ювцаш йола факташ йолга ховш яр министерство, хIаьта а де дезар динзар социалистически доалахье кулга цIена боацача нахах лораяра.

Министерствана чуйоагIача предприятешка кIезига моттигаш яц къахьегамах дола законодательство телхадеш. Наха болх беш шинхо бутт баьккхача мара приказаш тохац уж балха хьанйца хиларах, хIаьта алапеш тел. Масала, Ачхой-Мартановски мехлесхозе 1986 шера 28 мае приказ техад М. Газимагомедова, З. Ибрагимова, Д. Ибрагимова 1986 шера 2 январе денз болх бу, аьнна, биъ бетта алапи а луш. Укхаза эггара цецвоаккхаш да пар баьча балха нарядаш 1986 шера июнь бетта мара оттаяь ца хилар. Цу тайпара хIама нийсденнад Джалкински лесничестве, кхычахьа. Иштта зуламаш даь гIулакхаш тIара нах бехктокхаме озац, даь зе юхаметтаоттадац.

Хьун боахама министерстве цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилара, къоалаш дара, къа ца хьегаш доходаш яхара бахьан да министерства аппарата отделаша бехктокхам кхета а беш болх ца бар, тIахьожам ца лоаттабелга, шоашта тIадилла гIулакх тесса цар диталга. ХIаьта из цхьаккха дича а доагIаш дац тахан мехка чакхйоаккхача перестройкаца.

Л. РУСАК,
НГIАССР прокуратура юкъара тIахьожам лоаттабеча отдела прокурор.

«СЕРДАЛО»-88

Газет дешараша баркал йоах, хьехар ду, бехк боаккх

Керда шу гаргагІертача деношка ший штате боацача корреспонденташца, активисташца, газет дешарашца дагаьлар редакционни коллектив. Цо дІайовзийтар кердача шерара ший планаш, газета чулоацам кІоаргагІа а дукхагІа теркам тІаозаш а хургболаш ше де лаьрхІар.

Газета редколлеге кхайкарал даьдар ший гІончашка: ала шоашта хетар, дагардар, фу тоъац газета оагІона тІа, малагІа темаш я юстара ютараш?

ДІахезай наха газета оаз. Откликаш аха йолаеннай редакце. Царех цхьаяраш оаха тахан кепатох.

Малгобекски района М. Горьке цІерагІча совхоза № 1 йолча шурий-товарни ферме къахьегача дояркай Евлоева Либихана, Коригова Банате, Картоева Раисай, кхыбарий цІераш дика йовзаш я районе яйза ца Іеш ерригача республика а. Даим а шоаш тІанйица доккхий социалистически декхараш тІехкхоачащдеш хьабоагІа уж.

Цар доахача къахьегама толамех, цар хьинареча вахара позицех, царна карагІдийннача дикача гІулакхех кІезига ядадьац «Сердало» газета тІа. Шоай боахамах, дикагІча нахах дувца материалаш кепатеха газет дахьаш каст-каста воагІа ферме совхоза парткома секретарь Ханиев Тамерлан.

Ше пропагандист хиларах тарра дояркашца дагавала, яхьа итогаш еча, хьалхалаттараш белгалбоахача дакъа лаца воагІа из укхаза.

СУРТА ТІА: газета аргІанарча номерах ферма дояркашта дувцаш ва Т. Ханиев (аьрдехьара аьттехьа) М. Галаева, Л. Евлоева, В. Коригова, М. Додова, А. Оздоева (учетчица), Р. Картоева.

Р. АУШЕВА сурт.

ХАНАЦА ГІА БОАХАШ

«Сердало»-88» яха редакционни статья Іойийшача, газета болх массайолча оагІорахьара тоабалара хьакъехьара дукха хІамаш дагадоах. Вахара дукха оагІош чулоацаш а, чоалхане а, лоархІаме а дешаш да перестройкаца дувзаденна вай мехка кхоачашде лерхІараш. Парте XXVII съездо тІанийцача исторически решенешна белгалдаьхад советски халкъа вахара а машара политика а декхараш. Уж толаме кхоачашдара тІахьийхаб советски нах, партийни, советски, боахама, кхыйола общественни организацеш, къахьегама коллективаш. Белгалдаьхад цу даькъера кепайоазон а, телевидене а, радио а лоархІаме декхараш.

Эггара хьалха ала деза, къахьегама коллективай вахаре кердача шера къаьстта бехктокхамегІа йола зама дІайолаенна хилар. Массанахьа а юкъедоалладь предприятех (объединенех) дола СССР Закон. Иззача хозрасчетен шоаш шоашта финансировани ярен хьалашка болх бе доладеннад республика промышленноста керттера доакъош, ерригa транспорт, агропромышленни комплекс. Лакхе вай хьоахаьйча «Сердало»-88 яхача статья тІа, сона хетарахьа, дика доашхаш хьагойтад экономика а социальни, вахар а сихха дегІадоаладара хьакъехьара къахьегама коллективай, партийни организацей декхараш, царца дувзаденна журналисташа а штате боацача автораша а де дезараш.

«Сердало» газета болх дІаболабаьча къаьнагІа болча болхлоех цаІ се хиларах тарра, са а безам бар газета болх кердача шера дикагІа тоабаь, кердача лагІа тІа баккхара хьакъехьа сайна хетар ала.

Эггара хьалха, сона ала ловргдар экономиках йолча материалех. Халкъа боахама моллагІча даькъа хетаяь яле а, уж тайпа материалаш информаце хьисапе язъяь йоацаш, анализ йолаш, дикагІа йола опыт хьагойташ хила еза. Нагахьа санна, критически лостам болаш уж яле, кхоачамбоацараш а, царна бехке бараш а, уж дІадахара наькъаш а къаьгга хьагойташ а хила еза уж.

КІезига а чулоацамга диллача тІехига а йолаш санна хеталу юрта боахама производствах, юртарча соцкультбытах язъяь цхьайола материалаш.

Газета оагІош тІа каст-каста кепаетташ хилча дика хургдар аьнна хет сона къахьегамах, къахьегача сага сийленах дувца очеркаш, зарисовкаш, репортажаш, тарлуча хана суртий иллюстрацеш а йолаш. Газета хІара номера хьалхарча оагІо тІа яьхача мегаргъяцар - хьо:І халкъа боахама моллагІча а даькъе хьалхалаттарех йола фотоинформацеш? Редакце отделий болхлоша кхоачам хиллал терко ца еш санна хет юрта боахаме къахьегача колхозхой, болхлой, специалистий, юртарча интеллигенце, къаьстта гаьнарча районашкен юрташкен бахарий. Атта хургдацар аьнна хет Джайрахах, Іаьлий-Юртах, Оалкамах, Долакха-Юртах, иштта кхыча гаьнарча юртех язъяь материалаш газета оагІонаш тІара хьалахаза. Газеташ яздеш а дешаш а бараштa хоза хетарг ма дарий шоай а шоай юртий а вахарах яздича.

Газета редакце болхлоша кхоачам хиллал теркал ца беш санна хет сона юрташкарча школай болх. Ховш ма дий школьни реформа кхоачашъяра республика лоадама хІама деш ца хилар. ДикагІйолча опытах яздеш санна, кхоачамбоацарех а язде деза, балха кІоаргга анализ а еш.

Тоаденна латтац хІанз укх сахьате юртарча культпросветучреждений балха гІулакх а. Дуккхача юрташка дац цу учрежденешта эшаш дола цІеноч. Долаш дарашта юкъе а пухка - да эсала. ЛерттІа болх вІаштІехьбаккхара эшаш йола кийчо йоацаш ба цхьабола клубайн библиотекайн заведующеш, киномеханикаш. Эсала лел культмассови балхаш, керда обрядаш вахара юкъехьалга, тайп-тайпарча самодеятельни кружокий балхаш. Школашка а клубни учрежденешка а е йоагІача бесса йоакхо йиц физкультура а спорт а школьникаштен кагирхоштен юкъе шерра йоаржаяра. Цох а наькъа вахара хьашташ ІалащдеЧа торговле предприятей балхах а йолча аналитически а критически а материалаша шоашта йоагІаш йола моттигаш йизза дІалаца еза газета оагІош тІа.

Къаьстта ала безам бар са республикански культуран искусстван учрежденей балхах лаьца газето дечох. Литературен искусствон дегІалара гІулакха йоакха гІойле а пайда а хургбар газета оагІош тІа критикийи искусствоведийи бІаьхий чулоацам бола статьяши рецензеши каста-каста кепаеттaш хилча. Театральни спектаклах, издательствас арахийцача художественни книжкаех, «Лоаман Іуйре» яхача альманахах, хІаьта иштта художникий, музыкантий, архитекторий кхолламах язъяь критически статьяши рецензеши хила еза аьнна хет сона «Сердало» газета оагІош тІа.

Керттердар — цІенача дог-уйлан тІарча, гІулакх тоадара тІаерзаьча критиках бизза пайда эцалга. Бокъалдар аьлча, тахан атта-м баккхац критико шийна нииъ. Іалаьмате кІезига я, е вІалла яц ала а мегаргда, литература, искусство произведенех йола критически статьяш.

Интернациональни темах йола материалаш, къаьстача масалех шерра пайда а эцаш, язъеш хилча дикагІа хургъяр мотт сона. Районашка, кхыметтел гаьнарча лоаман юрташка а тІехьа, дукха да уж тайпа масалаш.

Городерча а районашкарча а военкоматашка каст-каста ух советски Эскаре гІулакх деш болча кагийча нахах, вай мехкахоех, дола дика письмош. Вахаре шерра дІаяьржай эскаре болха кагирхой накъабахара обряд. ХІара юрта а городе а дукха ба тІема ветеранаш, эскаре гІулакх а даь цІабаьхкараш, Афганистане шоай интернациональни декхар кхоачашдьараш. ТІема-патриотически тематиках йолча газетни жанрай чулоацам а идейни лостам а бІаьхегІа бергбар цар язъяь материалаш кепаетташ хилча.

Дино деча зуламех эггара доккхагІа да бераш а кагирхой а мурдий тоабашта юкъеувзар. Юххьанцарча партийни организацешта а юртсоветашта а ца ховш хила йиш яц уж тайпа хІамаш. Цу хьакъехьара публикацеш а журналисташа тесса йита мегаргьяц.

Газета оГІонаш тІа каст-каста араювл критически материалаш. Царех дукхагІъяраш ира а, цІенхаштача кхоачамбоацараштa дукхьала язъяь а, цар дувца хІамаш бакъхиларах тешавеш а хул.

Цхьабакъда, цхьайолча критически материалех бухсоцаш хиннар дувцаш дола хоамаш дикка тІехьадувлаш моттигаш нийслу. Письмой отдело махулла дикагІа йоакхо е еза ханаш тІех ца ювлийтара.

КІезига йолаш санна хеталу газета оагІош тІа лакхерчен юкъерчен эшелонашка багІача цхьаболча хьакимий воча балхах а кулгалдара методех а йола фельетонаши критически материалаши. Аз бувцараш ба министраш, цар заместителаш, районни организацешта тІабехнараш, колхозашта а, совхозашта, а юртсоветашта а керте латтараш, керттера специалисташ, цехий а отделий а начальникаш.

Хь. ГАЛАЕВ,
журналист, къахьегама ветеран.

Кхы а тохале!

ДукхагІча даькъе «Сердало» материалаш ешаш Іомавеннав со гІалгІай меттала язде. Укх тІеххьарча шерашка газет дикалгахьа хувцаденнад. Цун оагІош тІа дукхагІа я критика, ирагІа уттаю проблемаш, шаьрагІа ба мотт. Каст-каста го йиш фельетонаш, беламе дувцараш, дика сурташ, юморескаш, карикатураш.

Фу эш газет кхы а дикагІа хилийтара? Ма хулла сихагІа тоае еза газета йиньагІа оагІув. Цига хила еза оперативни, пайдане, хІама довзийташ йола информаци, сатирически раздел, культурни хроника, спорт, юристий консультацеш. Уж тхона, кагирхошта, Іалаьмате накъаяргья правови кІийленаш дикагІа йовзара.

Стихаши лоаца дувцараши дукхагІа кепадетта деза. Цар тІаоз наьха безам. ХІаьта дунен халкъашта юкъера информаци кІирагІа цкъа хилча а кхоачам ба.

ДукхагІа гІалгІай меттала яха мегаргья сакъердаме факташ ювца ТАСС, АПН, кхыйола материалаш. Цу тайпарча материалий къаьстта шоай моттиг хила еза, газет дешачоа уж хьалаха аттагІа хургдолаш.

«Сердалон» коллектива хІанз а вІаштІехьдаьннадац юртарча вахарах кІоаргга дувца. Хеталу, уж язъю нах городера цІаккха арабаьнабац, аьнна. Шурен дулхи даькхарал, кІа-борц чуэцарал совгІа, кхы хІама дециІ гІалгІай юрташка?

Газето цІаккха дицде мегаргдац наьна метта пропаганда яр шиЙ керттерча декхарех цаІ долга. Цу гІулакха хетаяь материалаш дукхагІа хила еза. Цига шоай дош ала деза Іилманхоша, хьехархоша, журналисташа, боккхийча наха.

КІезига язду газето школьни вахарах. Яздер а кІоарга чулоацам болаш хилац. Цхьаь цаІ материал йийшаяц аз дешархой самоуправленех, даьй-нааной собранеех...

«Сердало» газета болхлой, дукха карагІдаьнад шоана укх тІеххьарча хана. ХІаьта кхы а тохале! ТІаккха перестройка дІа ма деххара хургба шун болх.

А. КАРТОЕВ,
№ 91 йолча школа дешархо.

Майрагlа хила

Со нохчо ва. Бакъда гІалгІай газет яздь а дешаш а ва со.

Редакце вода саг, дукхагІча дакъе массанева хьашдола дешаш а нийце вода. ТІаккха из «хьаша», ма дарра аьлча, «Сердало» н лархІа а теркалве а ховш да. Цудухьа аз дика а хеташ язду цу газетага.

Цунца дувзаденна са дагайохийта безам ба «Октябрьнефть» НГДУ ЖКХ нах чубаха фонд тесса йита, тишъенна хилар дувцаш аз язъяь статья цу газето 1987 шера 20 октябре араяккхар. Цу тІа гІоттадир бахача наьха фусамий хьал во хилар, из цІенхаштта тоаде дезалга. ХІанзалца даь ер ма дий аьнна хІама деце а, цо кулгалхой хьоабир. Ер шу доладеннача хьалхарча деношка тха корпусе баьхка хилар «Октябрьнефть» НГДУ ЖКХ болхлой. Квартирашта ремонт е еза йоахар цар. Ховргда вайна, цхьа дикадар хила мег цох.

«Сердало» перестройнана юкъедахача санна хет сона. Цун керттера тешам: доттагІал, интернационализм, патриотизм, атеизм, соцкультбыт, кхыяраш. Со валлац цу темаегІа йола ерригa статьяш дика-во я яхаш ювца, бакъда, уж йолаш хилар дика да.

Сона ловра газета редакци штате боацача ший корреспонденташца дукхагІа ювзаенна хилар, цо царца семинараш яр, царна заявкаш телар, дикача нахах, дикача болхлоех, хІаьта воча нахах а дукхагІа дувцар, уж а вожаш а дІабовзийтар.

«Сердало» ше дешарий дегага кхача гІерташ, бакъдар майрра дувцаш хилар, перестройка дІахьоча цун дикагІа ха ялар лов сона.

М. ШАМАЕВ,
къахьегама ветаран, «Знание» яхача республикански общества лектор.

Дукхагlа язде тхох

«Сердало» цаІ мара доаца гІалгІай меттала арадувла газет да. Цудуха цо кхоачашъе еза кепайоазон тайп-тайпарча органий функцеш. Цхьатарра, язде деза партийни, комсомольски, школьни тематиках, теркал ца деш дита йиш яц экономически, социальни, экологически, кхыдола а дешаш. Газета оагІошка хьежача гуш да «Сердалон» коллективо чу хьакъехьа хьинаре къахьегалга.

Цхьатарра чІоагІа безам тІабаха еш аз «Вошал», «Денал» яха а литературни а оагІонаш. Укх тІеххьарча хана каст-кастагІа араювла яьннай лоаллаха ухкача автономни республикай, Херсонски Воронежски областий вахарах дувца материалаш. ХІаьта уж кхы а дукхагІа хилча дикагІа хургдар, аьнна, хет сона.

ХІанз сайна дагалаттачох. КІезига кепаетт «Сердало» тІа къонача нахах йола материалаш, студентий вахарах лаьца кІезига дувц. Йоккхий проблемаш латт вузашта хьалхашка. Перестройка хьалашка болх бе болалургбола специалисташ кийчбе беза пхьоаленаш уж хиларах тарра, дукхагІа теркам тІабахийта беза царна. Язде деза дешара процессах, практиках, студентий къахьегама отрядий гІулакхех, салаІарах, общежитерча хьалех. Хоза товргья газета оагІош тІа вузий дикагІболча хьехархоехи студентехи йола зарисовкаш.

ДукхагІа язде тхох!

Л. КАРТОЕВА,
ЧИГУ студентка.

Кийчча тема

Профессех математик яле а, укх тІехьарча хана Грознерча машиннаькъа отделене йолча машино - счетни станце инженер я со. Сона уллув болх беш ба тайп-тайпарча къамех бола кхалнах. ГІалгІай меттала деша-язде ховш бац уж. Цудухьа «Сердалон» тІара дика материалаш аз еш царна, таржам а деш. Дика хет, каст-каста газето тхоай отделене коллективах яздеш хиларах. Бакъдар, ала ма дезий, царех дукхагІйола материалаш критически лостам болаш я. Фу дергда — кхоачамбоацараш кІезига дац тхо долча. ХІанз, халкъа боахама доалдара кердача хьалашка болх беш тхо долча хана, кхы а чІоагІа белгалдаьннад уж.

ХІаьта а массанахьа кхача кхоабац «Сердалон» журналисташ. Царна цхьа тема хьалхаяккха ловра сона. Вай республикера машиннаькъахой белорусски методага баьлча, сихха штаташ кІезигъе доладелар тхо. ДукхагІча даькъе из Іеткъар мугІареча болхлошта. Алапен фонда кхомбар духьа, мукъабалийтар производстве эшаш бола нах. ХІаьта отделене багІа дуккха а хьакимаш кхы а чІоагІагІа шоай гІандашта ІотІалетар, цар алапеш алсамдаьлар. Кхайле яц, дукха ба царна юкъе деш хІама а доацаш, ког хийцца ха йоаккхараш. Производствана зе хургдацар, уж бацар, аьнна. Иштта да-кх: эшаш бараш дІабаьхаб, бабаш аьнна бе-башха боацараш багІаш ба.

Цу тайпара масалаш кхыча моттигашка а карадоагІаргда шоана. Наха дикахетар хургда оаш цох лаьца яздой.

Т. БАТЫЖЕВА,
инженер.

Баркал, шоана

Сона дукхбеза халкъа багахбувцам. ЗІамига волча хана денз Іомабаьб аз из. Цунца да халкъа истори, цун кхоане. Дика хет сона «Сердалос» каст-каста багахбувцама произведенеш араьхача. Уж йийшача вела а уйла е а безам хул.

Иштта са безам тІаозаш я газета тІа каст-каста араювла «Суда залера» яхача рубрикана кІалар материалаш. Цар бегбоах дердайнараш, болх ца беш алапи ийдераш, къоалаца шоай кулгаш бІехьдаьраш, нахага бала бахьараш.

Цхьа дехар дар са редакце болхлошка: дукхагІа кепаетта сатирически оагІош, фельетонаш, сакъердамеи беламеи дувцараш. Наха чІоагІа деш уж.

Хь. АРСАМАКОВ,
механизатор.
Малгобекски район.

Ирагlа а кlоаргагlа а дувца

Аз «Сердало» деша массехк шу мара дац. ХІаьта из сона деза а деннад. Газето лира къовсам лоаттабу коммунистически моралаца доагІаш мел доацачунца, харц гІулакхаш леладерашца.

Са меттел, районерча берригача наьха а теркам тІаозаш яр Назрановски автотранспортни предприяте леладаьча зуламеча гІулакхех дувцаш йола «Шоашта товр де мукъабитача...». яха статья.

Газета оагІош тІа хилча бакъахьа хеташи тхона — хьехархошта — чІоагІа эшаши тема я школай реформах яр. Цу хьакъехьа газето яз-м ду. Бакъда тхона ловча тайпара дукха яздац.

Иштта дика эшаш тема я хьарама рузкъаца къовсам лоаттабарах яр. Цу хьакъехьа материалаш а лаьгІъялийтай газето.

«Болхлочун уйлаш» яхача рубрикана кІал кепаетташ йола материалаш дукхагІен кІоарггагІа чулоацам болаши хилча дикагІа хургдар.

ГІалгІай меттах, литературах, йоазонхой кхолламах лаьца, тайп-тайпара дувцараш хилча бакъахьа хетар газета оагІош тІа.

«Сердало» кхы а ирагІа, вай вахаро тахан дІадехарех дувцаш, перестройке нийслу проблемаш кІоаргагІа йоашхаш хилар лов сона.

З. ДАУРБЕКОВА,
Барсукински юкъерча школа хьехархо.

Сона лов

Аз «Сердало» газета деша Іалаьмате дукха ха. Укх тІехьарча шерашка тоаденнад из. ХІанз хьалха хинначул дукхагІа теркам тІаозаш, наьха хьашташ теркалду цо.

Газето, вайна ма харра, бокха кхетама болх бу наха юкъе. Итт лекци йийшача балац цхьан статьях боала пайда. Ховш ма дий, берргига а кхетам дезалера дІаболалуш хилар.

Со итт бера нана я. Сона дика хов из кхетам бала хала да е атта да. «Сердало» газета тІа араювлаш йолча «Дезала кхуврч» яхача подборко цу хьакъехьа дикка гІо ду даьшта-нанашта. Бакъда тІехьарча хана газето лаьгІбалийтаб из болх.

Цу подборках лаьца цхьакха а ала ловргдар сона: цунна дукхагІа чуйоагІаш хилча бакъахьа яр кхалнаха хетаяь материалаш, цхьаццадола хьехамаш.

Сона хетачоагІа, кІезига дукха лаьгІденнад газета оагІонаш тІа гІалгІай дикача традицех, халкъа культурах дувцалга. Газето лирагІа къовсам лоаттабича бакъахьа да кхааш ийдар, хьарама рузкъа гулдар, спекуляци яр санна долча вай заманца тарлуш доацача, нийрчача гІулакхашца.

Лакхе дувцача хІамашта теркам дукхагІа тІабахийтача «Сердало» дукхагІа деша а из язде а наьха безам хургболаш санна хет сона.

Л. АУШЕВА,
Нана-турпал.

Тайп - тайпара профессеш, бе-бе ха йола нах ба тхога яздераш. Гуш да, шоай къаман газет дикагІа хилийта уж гІерталга. Цар белгалдоах тхона карагІдаьннараш, оаха динза дисараш. ДІахо йодача хана теркал ца деш дуттаргдац оаха из.

Хьамсара газет дешараш! ХІаьта а вай къамаьл йистедаьннад ала хьалха да. Язде тхога шоашта хетар.

Редакцена иштта лов, ханнахьа «Сердало» язде ца кхийначо, хьатІабоагІача бетта денз хьайдергдолаш, из оаш яздайтар.

Редколлеги.

НАХА—ГАРГАГІА

Оаха, хьехархоша а дукхача дешархоша а, хІара шера язду «Сердало». Кхы мел дола хІама ца лаьрхІача а, накъадоал из литературни наьна мотт шаьрбе. Укх тІеххьарча хана дикка эргалонаш хиннай, тхона хетачогІа, цун оагІонаш тІа. ДукхагІа хоз цар тІа критически дош, шаьрагІа а аттагІа кхетабеш а ба газета мотт. Сакъердаме хеташ еш оаха сатирически разделе кепаетта фельетонаш, беламе дувцараш, карикатурашка хьеж.

Дег тІара хьаллоац оаха бетта цкъазза араювла «Дезала кхуврч». Вешта рубрика-м кхыяр а хила тарлу цун, масала, «Кхалсаг — цІагІа, кхалсаг — ара», «Тахана лоаман кхалсаг», «Кхалнах дагабувл», иштта кхы дІахо. Журналисташта шоашта дикагІа ха мег из.

Тхона а лов цхьайола темаш, дешаш газета рубрикашта юкъедахьа. Школерча дешархошта эггара хьалха эшар — къахьегама чам бовзар. Къахьегамах доккхалде, цун хамбе Іомаве веза дешархо. Из гІулакх дика лелаш школашка. Шефаш-предприятеш а яц цу гІулакха дукха башха сагота. Цудухьа уж дешаш каст-каста гІа газета тІа хьедича бакъахьа хетар тхона. Рубрика а яла мегаргьяр: «Сага вахар — къахьегам». Дика хургъяр аьнна хет цунца ювзаенна «Хозрасчета азбука» яха цхьаькха цхьа рубрика хилча а. Из-м кхоана производстве гІоргболча дешархошта меттел, хІанз къахьегаш болча бокхагІчарна а накъаргьяр. Дукха ма бий таханарча перестройка, хозрасчета, боахам лелабара кердача экономически методий кІайленаш ца йовзаш.

Сакъердаме хургдар дІадахача шоай вахарах лаьца боккхийча наха дувцар а. Дукха ма хой царна, дукха бІарга ма дайнадий. Тхона, къоначарна, бІаргаго мегаций из? Малав исторе кизга чу хьажа ца ловр? Пайдане хургдар лоамарой эзделах, саг йодача-йоагІача деча хьоалчагІашка хиннача сакъердамах лаьца цар оалачунга ладийгІача а. Тахан ловзарга вІашагІкхетача кагийча нахан мехкараштеп чІоагІа накъабаргбар цу хана цар шоай ловзарашка баь бегаш а. Наха юкъера гІулакхаш, истори — вай духовни вахара лард я. Йицъялийта йиш яц из. Цу ларда тІа яьхача дикагІа, хозагІа хиле мара, вогІа хургьяц тахан хьахулаш йола керда традицеш, обрядаш.

Цхьаькха а дар теркалдича бакъахьа. Газета оагІонаш тІа дуйха дувц соцкультбыта объектех лаьца. ХІаьта хьалъяь яьннача цу соцкультбыта объектах фу пайда эц хьожаш йола статьяш еша а ловра тхона. Эций-те царех бизза пайда?

А. ЗАНГИЕВА,
Назранерча № 2 йолча школа хьехархо.

ХІАНА ІЕХАБИР ДОЯРКАШ?

Дукха ха йоацаш Сунженски района Нестеровски культура ЦІагІа вІашагІкхийттабар «Путь к коммунизму» яхача колхоза дояркаш. Хьайбаш леладерий Ди белгалдаккха гулбеннабар уж.

Амма бетта цкъазза белгалдаккха лаьрхІа дола цІей цу дийнахьа юкъагІдаьлар.

Из дезде, бетта баьча балха итогаш е, хьайбаш леладераш даьхача толамашца даькъалбувца дуккхал профкома председатель П. Ибрагимова мара хьаенаяцар.

10 сахьат даьлча дІадоладала дезаш дар гІулакх. Шийтта сахьат даьннадар, шоай мел бола болх а бита, кхалнах цига багІача хана...

Баха а боагІаш, цІенхаштта эгІазбахабар дояркаш. «Ер цІей дІадоладе а собрани чаккхъякха а тхо раьза дац. Тха дукха да укхаза дувца дезаш. Боахама специалисташ хьа ца боагІе, тхо чугІоргда», аьлар массане.

Фу дар царна къийлар? Дояркаша А. Малюковас, А. Дешниевас, П. Маскаленкос, М. Героевас, Л. Бузуртановас чІоагІа бохам а болаш дийцар: «Тахан укхаза хила боагІар колхоза керттера агроном, кхыбола специлисташ, РАПО викалаш. ХІана аьлча, оаха, цкъа санна массаза а, дІадувцаш латташ дола хІамаш маьха бухь миссел хувцалуш дац укх массехк шера. ХІара Іай алапи доацаш дус тхо. Хьалуш йола силос миста, хьайбаша яа йиш йоацаш я, йол, кхыдола доакъар дац. ДІадилла лерттІа доакъар ца хилча доахан шура хьа мича лу. ТІаккха тха алапи шурийга хьежжа ма дий. Хьадаьхкача сов мелленача доахан мотт хьийкхе, хьаьш чура къегаш хул Іуйрийна тхо. Тахан оаха бувца специалисташ укхаза баларе, царга ала дукха дар тха, бакъдар аьлча, уж-м цІаккха а багІац ер санна йолча мероприятешка. Аьхки курорташка ухаш а ца лелаш, доакъара цар йоакхо йоре, хІанз тхона, царна шоашта атта хургдар. Цул совгІа, ноябрь бетта оаха баьча балхах тхона йоагІа преми хьеннаяц, пун бахьан тхо цкъа собране ца дахкар да, йоах. Тхона-м из собрани йий а хайнадац.

Балха тІерадаьнна, дІадаха, тхоашта эшар эца ха мичай тхона. Кхыметтел автолавка ягІац, еча а, эшаш дола товараш дахьаш. Калошкаш, иккаш, халаташ дац хьаеца, уж тха балха эггара чІоагІагІа эшаш да».

— Автолавкаша во болх беш хилар Сунженски райпо председателга А. Тимуркаевга цкъа санна, массехказа дийца да. Кхыметтел график а оттаьяр, амма, цкъа шозза мара из а теркалъянзар, — йоах П. Ибрагимовас.

Колхоза председатель а керттера специалисташ а хІанз байдда - хьийдда лелаш ба доакъар мишта Іалашдергда ца ховш. Аьхки цу гІуланха уйла яьяларе хІанз иштта хургдацар... Лакхе мел дувцар Іеткъаш хилча болх мишта бергба. Цудухьа № 2 йолча ферме дІадахача шера планагІа 930 тонн шура яккха езаш хиннача, яькхар 856 тонн мара яц. ХІаьта № 4 йолча ферме 1070 тонн яккха езача, яькхар 846 тонн я.

Къахьегамхой йоакхо ярга хьежжа да хьокхамаш а. Из кхетаде тигац боахама, района кулгалхоша. Шоаш бол-болча баьгІача гІулакх ши-шегІа лел мотт царна. Иштта хала хІама да, кхы вІалла деце, ший ханнахьа хьайбаш леладераш болча автолавкаш яхийтар, цар хетташ бола болхлой гІирс лоаттабар?

Х. АУШЕВА.

КОСМОНАВТАШТА ХЕТАЯЬ ЭКСПОЗИЦИ

Грознерча № 50 йолча юкъерча школе авиацен космонавтикан музей болх беш йола дукха ха я. Музея активисташа хадданза гулъю керда материалаш, цар теркал ца деш дитац космос караерзаярца дувзаденна моллагІа а кердадар. Иштта, укх деношка музее хьайийлай «Мир» яхача орбитальни комплекса хІанзарча экипажа хетаяь керда экспозици.

Экспозици кийчъеча хана дешархой баха хилар вай республике бахача Манаров Мусай йиша Маина, кхыбола гаргарнах, доттагІий болча. Цар дийцар берашта космонавта бералах, из мишта дешаш, малагІча гІуланхашта тІера хиннав. Школьникашта совгІата делар цар Титов Владимирен Манаров Мусайн цхьана даьха сурташ. ХІанз хІара денна космически орбитера уха хоамаш а музее гулду. Экипажа ника толаме чакхбалар ловш дешархоша телеграмма яхийтай космонавташ кийчбеча Центре.

К. МУСЛИМОВ.